

Vznik české pravoslavné církve

úzce souvisí s reformním hnutím katolického duchovenstva a vznikem nové, československé církve. Již od začátku nové církve bylo totiž jasné, že hledání nové orientace s sebou ponese spory. Záhy, již v druhé polovici roku 1920, se v církvi začaly projevovat dva směry ideové – směr později nazvaný pokrokový, resp. modernistický, opírající se o tzv. zásady svobody svědomí a ji důsledně hájící, usilující o vybudování samostatné ideové nové křesťanské církve, a směr pravoslavný, usilující o připojení k pravoslaví. Jako most k pravoslaví zde začala vystupovat pravoslavná církev srbská. První a zdá se že i hlavní důvod navazování styků československé církve s pravoslavím bylo rázu praktického – šlo o otázku, jakým způsobem získá církev československá kněze pro svou službu. V tom bylo třeba spatřovat katolické dědictví nové církve, neboť mnozí z kněží nové církve, kteří tam přistoupili z katolicismu, zastávali názor, že presbyterní systém protestantský s duchovními nesvěcenými a jen ordinovanými či zřizovanými by lidu, který vzešel z katolictví nevyhovoval. Proto bylo uvažováno o tom, kde získat kněze a biskupy svěcené na základě apoštolské posloupnosti. Nabídky byly i ze západu, ale zraky byly, zejména z hlediska národně romantického, upírány hlavně k slovanskému východu.¹ V hledání opory u pravoslavných Srbů se upozorňovalo na to, že s nimi nás pojí Kristus a Slované, přijímán byl i pravoslavný názor na Cyrila a Metoděje, totiž, že tito k nám přinesli křesťanství východní a že my, západníci, se vracíme k pravoslavnému křesťanství svatých bratří. Dokument I. valného sjezdu církve československé dokonce udával, že si vzájemný poměr všech církví představujeme si jako bratrský, určený svéprávností, rovnoprávností a křesťanskou láskou a že československé církve touží zvláště po nejuzší spojení s bratrskou církví srbskou a po vzájemnosti s církví českobratrskou. Proto bylo vypracováno memorandum srbské církvi, v níž se žádá o vysvěcení biskupů a navrhuje podmínky, za nichž by se církev československá mohla stát autokefální církví. Memorandum církvi srbské bylo podáno 6. září 1920. Memorandum bylo spíše pravoslavně zaměřené, na podkladě cařihradsko-nikájského vyznání a 7 všeobecných směnů, s výjimkou ovšem dodatku o svobodě svědomí a volném vývoji náboženském, čímž ovšem byla přes pravoslavnou dogmatiku učiněna čára, neboť pravoslaví svobodu svědomí a volného vývoje nezná a v kořenech je popírá a vyvrací. Bylo to naivní a zřejmě také z nevědomosti učiněné rozhodnutí. Snaha o svobodu svědomí a volný náboženský vývoj nemohla být žádnou pravoslavnou církví uznána. Není z dnešního hlediska naprosto pochopitelné, jak mohli mít představitelé reformistů takto falešné naděje. Pravděpodobně neznalost nebo špatná znalost poměrů v srbské pravoslavné církvi a pravoslaví vůbec dávala představitelům nové církve iluze o tom, že pravoslavná církev, zakládající si na své konzervativnosti, by mohla ustoupit od svých dogmatických kánonů a přijmout možnosti volného náboženského vývoje. Z dnešního hlediska je jen těžko pochopitelné, že reformistům mohla vůbec připadnou tato myšlenka jako průchozí. O jisté naivitě v tomto směru svědčí i dokument z I. valného sjezdu delegátů československé církve, v němž se praví: Netřeba mítí žádných obav z této spolupráce. Pravoslavní srbské vychovalo národ hrdinů. Teologie jeho hledá orientaci moderní a nebojí se styků se světem anglosaským, aby se zbavila ztrnulosti myšlenkové. Srbská církev je si vědoma, že musí se přiblížit potřebám doby přítomné a chystá se za tou příčinou konati sněm...

Odpověď na memorandum trvalo šest měsíců a přišla koncem března 1921. O církvi srbské se v reakci na její odpověď pravilo, že myslila, že dává mnoho a nepředpokládala, že nám to bude nemožně málo (anebo mnoho, protože vlastně dávala celé pravoslaví). Odpověď srbské církve bylo samozřejmě z dnešního hlediska očekávaná, a pro reformisty tedy naprosto nepřijatelná, s návrhem, aby se církev jmenovala Pravoslavná Československá církev sv. Cyrila a Metoděje, která bude zpočátku pod jurisdikcí srbské církve. Přesto vysílá srbská

církeve svého vyslance, biskupa nišského Dositeje, aby koordinoval činnost československé církve. Jako odpověď bylo dáno druhé memorandum srbské pravoslavné církvi, kde se již doslovně píše, že se nová církev zdráhá přestoupiti do pravoslaví a utvořiti novou církev pravoslavnou a žádá se jen vysvěcení z bratrské a křesťanské lásky a neslibuje přitom žádný závazek. Memorandum odmítá pravoslaví, ale počítá s pomocí církve srbské. Doufá, že církev srbská vysvětlí biskupy a tak církvi pomůže k soběstačnosti. Jakmile se však církev stane formálně soběstačnou a samostatnou, bude volba a ordinace biskupů již pouze její věcí. Církev bude samostatná a také nezávislá na pravoslaví, lišící se od něj svobodou svědomí a volným vývojem náboženským. Zcela se zapomělo na to, že žádná církev s apoštolskou posloupností nedá svěcení biskupské jiné církvi, než jen za určitých podmínek a závazků, a to v první řadě ideových, dogmatických. Srbská církev jako odpověď na II. memorandum píše, že jediným a nejpřímnějším přáním srbské pravoslavné církve je, aby co nejdříve přišla k poznání, že církev čsl. přišla do takového rozvoje a do takové organizace, že může nejen autonomně, nýbrž i autokefálně co nejdříve vzít na sebe veškerou zodpovědnost za náboženské i morální zdokonalování svých věrných, by mohla vstoupiti jako rovnoprávný člen do velkého spolku východních pravoslavných církví...

Jednou z výrazných osobností reformního hnutí byl vedle dr. Karla Farského také Matěj Pavlík z Hrubé Vrbky na Horňácku. Byl také jedním z tvůrců ideových směrnic nové církve, které byly konglomerátem ideového proudu modernistického i pravoslavného, se silnou převahou prvního. Pavlík ovšem nebyl z počátku propagátorem onoho pravoslavného směru, ba byl roztrpčen tím, když se v srpnu 1920 dozvěděl, že se vůbec uvažuje o připojení církve k srbské církvi pravoslavné. Přesto se později, zřejmě pod vlivem biskupa Dositeje, začal přeorietovávat a byl v září 1921 jako jediný z kandidátů československé církve v Bělehradě vysvěcen na biskupa československé církve. Vysvěcením Pavlíka prohloubilo spory v nové církvi. Pravoslavná orientace se dostala do nového, rozhodnějšího stadia. Pavlík mohl být vysvěcen a byl vysvěcen jen na podkladě 7 prvních obecných sněmů, nikoli již na dodatku o svobodě svědomí. Tím se vysvětluje, proč byl vysvěcen jen Pavlík, a ne ostatní kandidáti. Jeho přeorietování nenastalo naráz, začalo před zájezdem do Srbska, na jaře 1921, když byl jako správce postaven do čela moravskoslezské diecéze církve, ale změna velmi rychle postupovala a dokonána byla svěcením a utvrzena pobytem v Srbsku po svěcení až do listopadu. Po návratu, ač vítán modernistou Farským slibně a optimisticky, se však Pavlík sám dal do práce, aby získal pro pravoslavnou orientaci celou církev československou, nebo alespoň její část moravskou. K tomu Pavlíkovi sloužil Časopis Za pravdou. Snažil se dokázat, že církev československá od prvních počátků byla církvi pravoslavnou, neboť prý chtěla přijmout starokřesťanský dogmatický základ a svěcení od pravoslavné církve. Vidí také nutnost opřít se o některou starší církev. Ve svém časopise vysvětloval zásady pravoslaví, zdůrazňoval výhody přijetí pravoslaví pro československou církev atd, konal přednášky. Reformoval také řád bohoslužebný, jež byl od počátku církve římskokatolický, pouze zčeštěný. Místo českého misálu zaváděl na Moravě liturgii sv. Jana Zlatoústého, o níž se tvrdilo, že je to ta, kterou na Moravě zaváděli Cyril a Metoděj. Liturgie se líbila, neboť id

čekal místo římskokatolické jinou a pak „mluvila k citu hlavně měkkými nápěvy, vyhovujícími duši slovanské“²

Do pravoslavné krize v církvi vnesl nové vzruchy modernistický tzv. Československý katechismus dr. Farského, který definitivně způsobil konec jednání se Srby a zapříčinil definitivní rozštěpení církve na pravoslavnou a československou. Vyšel v srpnu 1922. Proti Katechismu jako první vystoupil Dositej jako delegát srbského patriarchy, pověřený Gorazdem (který v té době pobýval v Americe aby tam působil mezi Slováky) správou moravskoslezské diecéze. Za jednání biskupa Dositeje se postavil celý srbský archijeresjký sabor přípisem ze dne 26. února 1923, s tím, že díky tomu, co se stalo, nemůže srbská církev vysvětit na biskupa autora katechismu Farského ani další, s tím, že další jednání mezi oběma církvemi je bezúčelné.³ Tím byly styky srbské církve a československé církve skončeny.

Zůstal však Biskup Gorazd. Pravoslavné orientace se nemohl vzdát, chtěl-li jednat poctivě. Mohl odejít z církve hned a odvést přívržence pravoslavného směru. Zůstal však v církvi ještě téměř dva roky a snažil se usilovat o uplatnění pravoslaví v církvi československé na základě svobody svědomí. Z toho vznikly kruté boje, které se pokoušeli překonat pomocí jakéhosi církevního dualismu, v němž by byly místa pro oba směry. V dalších měsících se pokoušel biskup Gorazd o samostatný postup Moravy (aby jiné diecéze nezasahovaly do věcí moravských).

Gorazd chtěl získat celou „československou“ Moravu pro pravoslaví, popř. alespoň její část, tedy vytvořit československou církev pravoslavnou na Moravě. V Čechách se pravoslavná orientace u náboženských obcí československých projevovala méně, s výjimkou dvou či tří obcí. Gorazd se snažil dokázat a přesvědčit veřejnost, že on se svým pravoslavným směrem je v právu a že církev československá byla od počátku myšlena jako církev pravoslavná a svými usneseními vstoupila do svazku pravoslavných církví. Organizačně tedy šlo buď o připojení církve k pravoslaví, nebo o její samostatnost ideovou, buď o církev dogmaticky ortodoxní, nebo církev dogmaticky svobodnou. Široké vrstvy církve nechápaly ideové stránky Gorazdova počínání, nýbrž jen tu organizační, což odsuzovalo Gorazdovo počínání předem k neúspěchu (nechtěli opět vystupovat z církve, do níž sotva vstoupili. Ideově stál Gorazd na věrouce prvních osmi křesťanských století, prvních sedmi všeobecných sněmů a vyznání nicejsko-cařihradském. Pravoslaví ztotožňoval s cyrilometodějstvím a naopak. Na rozdíl od československých modernistů přijímal vývojový pokrok jen ve vnitřním prožívaném křesťanství, v prohlubování vnitřní zbožnosti, nikoli v novém formulování dogmat. Dogma pro něj bylo stejně pevné a neměnné jako v církvi římskokatolické. NA tomto základě chtěl budovat československou církev pravoslavnou, církev tak pravoslavnou a autokefální, jako je kterákoliv církev pravoslavná. Rozdíly byly jen řádu zevního a podřadného.

Tento boj byl zakončen odchodem biskupa Gorazda z církve československé. V červnu 1924 totiž byl volen patriarcha nové církve. Tomuto aktu byl přikládán velký význam, protože šlo o Farského a tedy jednoznačně o směr reformě pokrokový. Volila jej celá cerkev. Výsledek voleb vyšel převážnou většinou hlasů pro Farského. Pod dojmem Farského vítězství tak

² Tamtéž, s. 176.

³ Tamtéž, s. 200

Gorazd vystoupil z církve a počal organizovat svůj směr v moravských obcích pravoslavně orientovaných, jako součást československé církve pravoslavné pro celou Československou republiku od Čech až na Podkarpatskou Rus. Své vstoupení z církve československé ohlásil veřejnosti v časopise Za pravdou 24. července 1924. S Gorazdem ovšem z československé církve odešel pouze malý počet členů, z 20 kněží, kteří 12. července 1924 podepsali protest proti Farskému, také zůstalo při Gorazdovi pouze několik. Pouze v 10 místech se podařilo založit pravoslavné náboženské obce, z nichž vzniklo sedm expozitur Pražské pravoslavné obce, která existovala již dříve, a totiž v Olomouci, ve Štěpánově, Chudobíně, Bílé Lhotě, Vilémově, Brně a Kounicích, což činilo v Olomouci 1 258 příslušníků, ve Štěpánově 1 109, v Chudobíně 1 300, v Bílé Lhotě 621, ve Vilémově 518, v Přerově 209, v Brně 307, v Kounicích 375 a v Třebíči 273. Celkově bylo v Čechách v roce 1925 3300 a na Moravě 6116 pravoslavných.. Na Moravě se jednalo téměř výhradně o bývalé příslušníky československé církve, kdežto v Čechách také o emigranty.

Dějiny pravoslaví v českých zemích před vystoupením Pavlíka –Gorazda nejsou ani příliš dlouhé, ani příliš bohaté. Již v minulém století někteří čeští politikové z panslavistických pohnutek přestoupili k pravoslaví (Grégr, Riegr, Sladkovský, Brauner. Pro ně a pro nemnohé ruské občany byl v Praze od r. 1870 nákladem Slavjanskogo blagotvoritelnogo občestva z Petrohradu pronajat od města Prahy dříve zrušený chrám sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí, který byl za 300 000 zlatých zrenovován a upraven pro pravoslavné bohoslužby. Bohoslužba se zde sloužila v církevně slovanském jazyce a duchovenstvo bylo převážně ruské národnosti. Počátkem 20. stol byl založen spolek Pravoslavná beseda v Praze, jehož úkolem byla propagace a šíření pravoslaví mezi Čechy, neboť při chrámu sv. Mikuláše nesměla existovat náboženská obec. Tato beseda měla ve svých počátcích pouhých 27 členů. Spolek se opíral o pomoc ruské pravoslavné církve. V r. 1905 se spojilo v Praze s pravoslavím 104 českých starokatolíků, spolu s pravoslavnou besedou založili českou obec pravoslavnou, později se všichni čeští pravoslavní vrátili k názvu Pravoslavná Beseda. Začátkem první světové války byl chrám úředně pro pravoslavné uzavřen a předán římskokatolické církvi, ruské pravoslavné duchovenstvo muselo opustit Prahu, pravoslavná skupina pak byla duchovně zaopatřována rumunskými polními kuráty. Po válce byla beseda přeorganizována na Československou obec pravoslavnou, která měla položit základ pro budování autokefální pravoslavné církve, jejímž představeným se stal archimandrita Savatij (vlastním jménem Antonín Jindřich Vrabec, narozený v Praze (jako syn hodináře odešel do Kyjeva kde vystudoval, získal doktorát a významné duchovní hodnosti). Z československé obce pravoslavné se v roce 1922 stala Česká náboženská obec pravoslavná, jejímž představeným a biskupem, byť z hlediska kanonického neprávoplatně zvoleným, ale českými úřady potvrzeným, se stal Savatij. Obec měla právně patřit pod jurisdikci srbskou, protože však srbská církev vyčkávala, jak dopadne situace s československou církví, obrátila se československá náboženská obec pravoslavná přímo na konstantinopolský patriarchát. V roce 1923 tedy odešla prosba na patriarchu Meletije, aby zakládanou pravoslavnou církev v českých zemích vzal pod svá ochranná křídla a zvoleného biskupa Savatije potvrdil v jeho funkci. Patriarcha nabídku přijal a biskupa pozval do Cařihradu. Tam zřídil Pravoslavné arcibiskupství československé a Savatije vysvětil jako arcibiskupa pražského a celého Československa ustanoven arcibiskupem pražským a celého Československa pro 3 eparchie, jejichž utvoření

archimandrita Savatij podle dosavadního vývoje v ČSR teprve předpokládal. Pravoslavná obec byla pod jurisdikcí konstantinopolskou, pravoslavný směr v československé církvi vedený Gorazdem pod jurisdikcí srbskou. Do samého počátku své existence v českých zemích si tak pravoslavná církev přinesla nebezpečný rozkol. Československý stát navíc přijímal nově utvořenou československou pravoslavnou církev též vzhledem k událostem v Rusku po r. 1917 s nedůvěrou a vyvíjel určitý tlak na její orientaci.

Biskup Gorazd ovšem v roce 1924 i před českými úřady dokázal právní kontinuitu srbské církve na našem území a řádně uspořádal českou eparchii pod srbskou jurisdikcí se sídlem v Praze. Biskup Gorazd jí dal pevný právní a kanonický základ, pravoslavný a liturgický řád a v souhlase s tradicí pravoslavné církve národní bohoslužebný jazyk. Těžiště své misijní práce viděl na Moravě, kde byl tehdy vztah k pravoslavné církvi silnější. V roce 1929 dospěl vývoj pravoslavného hnutí v Československé republice až ke zřízení dvou eparchií - eparchie české a eparchie podkarpatoruské. Na Slovensku významným způsobem k obnově pravoslaví přispěli ti, kteří v těžkých dobách odešli za prací do USA, přijali tam pravoslaví a byli schopni morálně, finančně i organizačně podpořit obnovující se církevní obce. Začátkem 20. let byla tato práce posílena jak činností protibolševické ruské emigrace, tak zřízením pravoslavného monastýru sv. Iova Počájevského, který vznikl na Slovensku pod vedením archimandrity Vitalije v obci Ladomírová. Zřízením eparchií dosáhla jak česká, tak karpatoruská pravoslavná církev řádných kanonických jednotek, které vytvořily základní předpoklady budoucí autokefální církve na území Československé republiky.

Pravoslavní věřící v Čechách a na Moravě z vlastních prostředků postavili pod vedením biskupa Gorazda do r. 1939 jedenáct nových chrámů a dvě kaple. Jeho zásluhou vyšla základní česká liturgická kniha Lidový sborník modliteb a bohoslužebných zpěvů pravoslavné církve, Gorazdův katechismus a další potřebné knihy.

V době okupace poskytlo zřejmě se souhlasem vedení církve představenstvo pražské pravoslavné náboženské obce v kryptě svého chrámu na Resslově ulici úkryt československým parašutistům, kteří zlikvidovali zastupujícího říšského protektora v Čechách a na Moravě SS obergruppenführera a generála policie Reinharda Heydricha. Tím byla zasazena rodící se církvi velká rána. Dne 4. září 1942 byli biskup Gorazd, představený katedrálního chrámu Václav Číkl, duchovní dr. Vladimír Petřek a předseda sboru starších Jan Sonennvend zastřeleni. Jejich rodiny spolu s dalšími zahynuly v koncentračních táborech, pravoslavní kněží byli posláni na nucené práce do Německa, církev zakázána, majetek konfiskován. Také arcibiskup cařihradské jurisdikce Savatij byl v r. 1942 zatčen a uvězněn v koncentračním táboře Dachau. Důvodem jeho uvěznění byla pomoc Židům.

Po válce byla církev bez českého biskupa. K církvi se hlásilo okolo 20 tisíc pravoslavných věřících v Gorazdově české a moravskoslezské eparchii. V r. 1947 se vrátilo do Československa z Volyně (SSSR) 40 tisíc Čechů, většinou pravoslavného vyznání, kteří emigrovali z Čech do Ruska na konci 19. století z ekonomických důvodů. Bezprostředně po válce už v červnu 1945 se česká církev pod vedením protojereje Dr. Ing. Václava Červína obrátila na mateřskou církev srbskou s memorandem a žádostí o vyslání biskupa, který by osiřelou církev vedl (*J. Leixner, Všeobecné dějiny církevní, Praha 1957, str. 177*), zároveň však v říjnu 1945 posílá moskevský patriarcha Alexij arcibiskupa Fotije, který vyzval zástupce české eparchie, aby přijali moskevskou jurisdikci (*H.P. 1946/2, str. 18*). Vliv Moskvy byl silný. Moskva měla i horlivé spolupracovníky a výsledek byl vidět. Značnou roli sehrála též

atmosféra nadšení z konce války a osvobození. Eparchiální shromáždění české eparchie pak přijalo 8. listopadu 1945 v Olomouci rozhodnutí o změně jurisdikce. *Poválečný vývoj přinesl pravoslavní v Československu zásadní organizační změny. Jelikož Podkarpatská Rus byla politicky oddělena od Československé republiky a přičleněna k SSSR, bylo nutno samostatně zorganizovat pravoslavné církevní obce, které z bývalé mukačevsko-prešovské eparchie zůstaly na Slovensku. Ty vyjádřily přijmout jurisdikci ruské církve. Také česká pravoslavná eparchie se rozhodla pro změnu jurisdikce. Eparchiální shromáždění 8. 11. 1945 v Olomouci se usneslo požádat o vyvázání z jurisdikce srbské církve a přijetí do jurisdikce patriarchátu ruského. Posvátný Synod ruské pravoslavné církve rozhodl o jejím přijetí dne 14. ledna 1946. Současně zřídil církevní Exarchát moskevské patriarchie v Československu, který zahrnul všechny církevní obce na území Československa. Pražské biskupství bylo povýšeno na arcibiskupství (později metropolii). Návrat převážně pravoslavných Čechů z ukrajinské Volyně roku 1947 do vlasti přinesl nutnost rozšířit počet stávajících církevních obcí v české eparchii. Proto se 7. 12. 1949 eparchiální shromáždění rozhodlo zřídít další samostatnou pravoslavnou olomoucko-brněnskou eparchii. Samostatná pražská eparchie se ustavila 5. ledna 1950. Na Slovensku byla ustanovena samostatná prešovská eparchie. Ve dnech 28. a 29. července 1950 byla konstituována nová pravoslavná eparchie na Slovensku: eparchie michalovská. V roce 1948 byl otevřen v Karlových Varech duchovní seminář pro výchovu pravoslavného duchovního dorostu. Následujícího roku byl přenesen do Prahy a v roce 1950 přebudován na Pravoslavnou bohosloveckou fakultu v Praze, jejíž sídlo bylo přeneseno do Prešova a později bylo vytvořeno její detašované pracoviště v Olomouci. (Dnes působí v rámci Prešovské univerzity v Prešově).*

Pověst pravoslavné církve poškodil, byť ne vždy právem, i problém zrušení unie s Římem – zákaz působení a činnosti řeckokatolické církve na Slovensku. Scénář "zrušení unie" byl naivně prostý. Obrazně řečeno za jednu noc se museli katolíci východního obřadu, kromě těch, kteří tak učinili dobrovolně, stát pravoslavnými.

Na Slovensku vznikl problém, jak sloužit bývalým katolíkům východního obřadu nyní přejmenovaným komunisty na pravoslavné. Biskupové katolické církve východního obřadu a větší část jejich duchovních odmítla takovou změnu a "ve zdrcující většině skončili ve vyhnanství – zpravidla v Čechách – nebo také v přeplněných věznicích v Leopoldově, Ilavě, Valdicích, Kartouzích a jinde" (Katolický týdeník 1991/6 str. 4).

Pro první období byla vyžádána pomoc duchovních a biskupů ze SSSR, částečně začali pomáhat duchovní a členové řeckokatolické církve východního obřadu, které tato církev nazývala odpadlíky. Komunisté naplňovali svůj plán i tím, že určili ze svého středu příhodné jedince, kteří neměli nic společného s pravoslavnou církví, aby absolvovali krátké kursy a mohli tak okamžitě sloužit na opuštěných farnostech katolické církve východního obřadu, nyní již pravoslavných.

V tomto nepříznivém klimatu pak v roce 1951 získala pravoslavná církev v českých zemích od moskevského patriarchátu autokefalitu (samostatnosti).

Dne 2. října 1951 exarchátní rada požádala Posvátný synod ruské pravoslavné církve o požehnání k udělení církevní autokefality pravoslavným v ČSR. To bylo akceptováno

rozhodnutím synodu ze dne 10. října 1951. Slavnostní vyhlášení autokefality Pravoslavné církve v Československu proběhlo 8. prosince 1951 v katedrálním chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Praze.

V současnosti je Pravoslavná církev v českých zemích a na Slovensku je jedna samostatná (autokefální) místní církev ve dvou republikách – České republice a Slovenské republice. Při sv. liturgii užívá jazyk český a staroslověnský, popřípadě jazyky dalších národností podle přítomných věřících. 8. řádný místní sněm Pravoslavné církve v Československu, konaný v Prešově 11. a 12. prosince 1992, reagoval na samostatný státotvorný vývoj v českých zemích a na Slovensku, který vyústil ve vznik samostatné České republiky a samostatné Slovenské republiky dne 1. ledna 1993. Na základě jeho rozhodnutí zůstala pravoslavná církev v obou státech nerozdělená, avšak pod novým názvem Pravoslavná církev v českých zemích a na Slovensku.